

Kitap Değerlendirme

Psikolojik Danışmada Etik ve Hukuk

Prof. Dr. Yıldız KUZGUN

Her meslek başkalarının yararlanabileceği mal veya hizmeti üreten bir ekonomik faaliyet alanıdır. Bir meslekte çalışanların mesleklerini sürdürebilmeleri için başkalarının (bunlar mesleğine göre müşterileri, vatandaş, danışan, hasta vb. olabilir) gereksinimini karşılayacak nitelikte üretim yapmaları, hizmet vermeleri gerekir. Bunun başlıca koşulları şunlardır:

Mesleği iyi öğrenmek; mesleki ehliyetle sahip olmak

Mesleğin görevlerini her zaman özenle yerine getirmek,

Müşterinin onurunu, çıkarını zedeleyecek davranışlardan kaçınmak

İnsanlık değişik dönemlerde, ekonominin türüne göre meslek mensuplarının görevlerini, hak ve sorumluluklarını belirleyen kurallar ortaya koymuştur. Bir meslek çalışanlarının mesleki hataları sonunda insanlara verdikleri zararın derecesine göre yaptırım uygulanmaktadır. Bunlardan uyarı, kınama, meslek örgütünden geçici ya da süresiz olarak çıkarma gibi hafif cezalar meslek örgütlerinin uyguladıkları yaptırımlardır. Bir insanı, telafisi zor hatta olanaksız derecede ağır zarara uğratması halinde devlet o çalışana meslekten men edebilir, hapsedebilir hatta ölüm cezası da verebilir.

Psikolojik yardım mesleklerinde çalışanlar arasından mesleklerini, ehliyetsizlik, para ya da şöhret hırsı gibi nedenlerle insanları incitebilecek şekilde icra edenler çıkabilir. Bunların danışanlarına verecekleri zarar bir hekimin, bir inşaat ya da elektrik mühendisinin verebileceği zarar kadar vahim, telafi edilemez türden değildir. Ancak mesleğin onurunun korunması, varlığının gelişerek sürdürülmesi için mesleğin ahlak ilkelerini benimseyememiş olan bu gibi kişileri denetlemede meslek derneklerine önemli iş düşmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik lisansüstü eğitimi Hacettepe Üniversitesinde başladığı yıllarda mesleğin ahlak ilkelerinin belirlenmesi çalışmalarına da girişilmişti. O zamandan bu güne kadar bu konuda

epey yol alındı: kurallar belirlendi ama yaptırımlar konusunda hala belirsizlikler olduğu; meslek gerek eğitimin niteliğinin, gerekse ehliyet sınırlarını aşan bazı meslek çalışanlarının faaliyetlerinin denetimi, yaptırımların uygulanması hususunda yetersiz kaldığı söylenebilir.

Rehberlik ve psikolojik danışma alanında uzman Yrd. Doç. Dr. Aynur Eren-Gümüş ile medeni hukuk alanında uzman Doç. Dr. Mustafa Alper Gümüş'ün tarafından "Psikolojik Danışmada Etik ve Hukuk" adı ile yayınlanan kitap alandaki sorunları hukuk ve ahlak ilkeleri açısından irdeleyen bir ilk çalışmadır..

Kitabın giriş niteliği taşıyan birinci bölümünde mesleki etik kuralların, ahlak kuralları ve hukuk kurallarından farklı yönleri ve birbirleri ile ilişkisi ele alınmıştır. Bu bölümde ayrıca, psikolojik danışma ve rehberlik alanını temsil eden meslek Derneklerinin hukuksal niteliği ve etik kuralların yaptırımının ne olduğu A.B.D. ile Türkiye'deki uygulamalar karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır.

Kitabın diğer bölümlerine, özellikle büyük kentlerde sayısı giderek artan özel danışma merkezlerinin bulunduğu, burada çalışan psikolojik danışman ve psikologların mesleki faaliyetlerinin etik kurallara uygunluğunun denetlenmesi gereği üzerinde durulmakta ve hukuk mesleklerinin uygulamalarından yararlanılarak soruna açıklık getirilmeye çalışılmaktadır. Özel psikolojik danışma yardımının hukuksal niteliğinin *Bir Vekâlet Sözleşmesi Olduğu*; bu sözleşmede vekil durumunda olan psikolojik danışmanın danışana karşı olan başlıca hukuk dili ile *borçlarının* neler olduğu; bu borçları kusurlu olarak hiç yerine getirmemesi ya da gereği gibi yerine getirmemesi halinde tazmin etmesi gereken zararın ne olduğu; sözleşmenin sona erdirilmesi ve böyle bir borç ilişkisinde psikolojik danışma merkezlerinin sorumluluğunun neler olacağı üzerinde durulmuştur.

Okul psikolojik danışmanlarının hukuksal sorumluluğu da (1) Psikolojik danışmanın danışanın problemlerinin çözümüne yardıma yönelik olarak psikolojik danışma sürecini "özenli" olarak yürütme

görevi, (2) Psikolojik danışmanın sır saklama görevi, (3) Psikolojik danışmanın bilgilendirilmiş onay alma görevi, (4) Psikolojik danışmanın danışanın bütünlük menfaatini koruma görevi. hukuksal dayanakları ile açıklanmıştır

Kitabın son bölümünde psikolojik danışma sürecinde etik ikilemler ve etik karar verme üzerinde durulmuştur. Cinsel istismara uğramış ya da uyuşturucu kullanan kişilerin (okulda öğrencilerin) ifadelerinin gizliliğinin korunması profesyonel kimliğin önkoşulu olarak görüldüğüne dikkat

çekilmektedir. Bu bölümün sonunda karar verme modellerinin bütünleştirilebilir yönlerinden yedi basamaklı bir model tanımlanarak, ülkemiz koşulları için daha uygun modeller oluşturmaya aracılık edebilecek bir model ele alınmıştır.

Bu çalışmanın lisansüstü eğitimde yararlı bir kaynak olacağı inancındayım. Kitapta yapılan açıklamaların örneklerle zenginleştirilmesi okunmasını, anlaşılmasını daha kolaylaştırabilir. Kitabın bundan sonraki basımlarında yazarların bu eksiği gidereceklerini umarım.